СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXXI. Число 171. Джерзи Сіті, Н. Дж., второк, 24. липня, 1923. VOL. XXXI. No. 171. Jersey City, N. J., Tuesday, July 24, 1923. THREE CENTS

ДЕРЖАВНИЙ СЕКРЕТАР ҐЮС КАЖЕ, ЩО ЗЛУЧЕНІ ДЕРЖАВИ НЕ ПРИЗНАЮТЬ БОЛЬШЕВИЦЬКОГО УРЯДУ

ВАШИНГТОН, Д. К., 23. липня. — Голова Американської федерації Праці Самуїл Гомперс був написав лист до американського державного секретаря Чарлза Е. Ґюса із запитом, яке відношеннє американської влади до Росії.

Ґюс відповів Гомерсови, кажучи, що становище Злучених Держав до Росії не змінилось.

Америка, каже Ґюс, не признає московського большевицького „уряду", поки той „уряд" не признасть права власности і основних засад міжнародніх зносин.

Ґюс каже, що метою большевиків і далі є ширеннє анархії та пропаганда за світовою революцією.

Поки большевики основно не змінять своєї політики, поки не може бути бесіди про признаннє їх „уряду" Америкою.

ПРЕЗИДЕНТ ГАРДИНҐ ПОПРАЩАВСЯ З АЛАСКОЮ

СІТКА, Аласка, 22. липня. — Президент Гардинґ попрощався нині з громадою Сіткою, яка за часть російського посідання Аляски була її столицеє і відїхав разом з жінкою і товариством кораблем Гендерсон домів.

Се послідній перестанок президента на Аласці.

В усіх містах на Аласці публика дарила його всякими подарунками.

ПРЕЗИДЕНТ ГАРДИНҐ ОГЛЯДАЄ ЛЕДОВІ ПОЛЯ НА АЛАСЦІ

КОРДОВА, Аласка, 21. липня. — Президент Гардинґ висів тут з корабля Гендерсон і поїхав зелізницею оглядати ледові поля коло Каппер Ривер.

Се одинокі ледові поля (ґлейсієрз) у світі, до яких можна доїхати зелізницею.

БУРЯ В НЮ ЙОРКУ І В НЮ ДЖЕРЗИ

НЮ ЙОРК, Н. Й., 23. липня. — Вночі з 22. на 23. с. м. счинилась буря, яка захопила місто Ню Йорк, околицю і північну частину стейту Ню Джерзи.

Була сильна злива і вітри.

Буря проломила спеку. Температура впала до 67 степенів.

Грім убив дві особи.

Буря наробила великої шкоди в північній части Ню Джерзи.

ЛЕТУН, ЩО МІРЯВСЯ ЗІ СОНЦЕМ

РАК СПРИНҐС, Вайовминґ, 21. липня. — Полковник Рассел Л. Мовен, котрий сюди позавчера прилетів з Ню Йорку, відлітає на схід.

Другого лету від досвітку до смерку він не буде вже пробувати сього року. Хиба аж нарік, як згодиться на се голова американської воздухоплавної служби, ґенерал Петрик.

ШУКАЄ СТАНЦІЇ ДЛЯ ДІВЧИНИ З КОРОЛІВСЬКОГО РОДУ

НЮ ЙОРК, Н. Й., 23. липня. — У. А. М. Мекреді, з Плейнфілд, Н. Дж., шукав мешкання при богатій американській родині для 16-літньої дівчини з королівського роду.

Він каже, що її родина крайно зубожіла по війні. Імени дівчини не хоче подати, аби, каже, не повстали які дипльоматичні трудности.

ОСТОРОГА ПЕРЕД ФАЛШИВИМИ ДОЛЯРАМИ

ВАШИНГТОН, Д. К., 23. липня. — Американське міністерство скарбу видало осторогу до публики перед підробленими долярами.

Востанніх днях викрито два роди підроблених 20-долярівок і два роди підроблених 10-долярівок.

Одна 20-долярівка се підробленнє банкнота, виданого для Федерального Резервового Банку в Шикаго. Підписи є: Гавстон і Борк; портрет президента Клівленда. Число G 3186 7623 A.

Ся підрібка доволі добре виконана.

Друга 20-долярівка, гірше виконана, се підробленнє банкнота, виданого для Федерального Резервового Банку в Сен Френсиско. Підписи: Меллона і Вайта. Число Q17621186A.

Портрет Клівленда.

Одна підроблена 10-долярівка се відбитка банкнота, виданого для Федерального Резервового Банку в Сен Френсиско. Підписи: Гавстон і Борк. Число Q83388A. Портрет Джексона.

Ще одна фалшива 10-долярівка се підрібка банкнота, виданого для Федерального Резервового Банку в Атланта, Джорджія. Підписи: МекЕлду і Борк. Число 675595A. Портрет Джексона.

Сю останю 10-долярівку підробив Алексадер Трешко з Клівленд, Огайо, котрого вже арештовано.

Інші підрібки виконано в Мексико і деинде.

Підроблені банкноти пущено в рух в Шикаго, але є вже вони і на Сході.

Їх легко пізнати, але треба бути осторожним при приманню нових 10-долярівок і 20-долярівок.

АРҐЕНТИНСЬКА ПОЗИЧКА

БУЕНОС АЙРЕС, столиця Арґентини, 21. липня. — Арґентинський сенат ухвалив позичку в сумі 150,000,000 золотих песів.

З того 50,000,000 призначено на сплаченнє довгу Арґентини в Злучених Державах.

ТОРГОВЕЛЬНІ ОПЕРАЦІЇ У. С. Р. Р.

ВУЦВК ухвалив постанову про торговельні операції чужоземних фірм на Україні. Згідно з цею постановою чужоземним фірмам дозволяється провадити торговельні операції в межах радянської України і засновувати контори. Всі представництва чужоземних фірм зобовязані одержати дозвіл на протязі одного місяця. Представництва, що не одержали дозволу, ліквідується. Особам, що перебувають на державній службі У. С. Р. Р. заборонено брати на себе представництва будь яких чужоземних фірм і організацій. Громадяне У. С. Р. Р. що перебувають на державній службі можуть брати на себе представництво для переведення торговельних операцій лише в тих фірмах, що мають відповідний дозвіл.

УРИВКИ З ЛИСТА З УКРАЇНИ.

Дуже добре, що Ви маєте якусь роботу, бо у нас зараз, на цей щот, дуже погано: „Скорочуємся" що місяця, так що сьогодня служиш, а завтра скоротили. Приїхати до нас звичайно можна; але як у Вас не зовсім погано, то краще не їдьте... Умови життя приблизно такі (на травень м. ц.) я получив платні 1 міліярд 300 мілionів карб. жінка 1 міліярд 200 міл. і таким чином, будучи міліярдером, можна купити чоботи за ці гроші, або 2 кози (у нас зараз пішла мода на кози) так тягнемо п отрохи. Хліб у нас 1 і пів міл. фунт, булка 4 і пів міл., клубника 10—12 міл. фунт, аршин сукна доброго до одного міліярда.

ЦЕРКОВНЕ СРІБЛО З УКРАЇНИ.

Через „Централю" в селі Тоқах над Збручем продано до Галичини великий мішок церковного срібла. Всі річи побиті молотком, щоб меньше займали місця.

ПОДАТОК НА УКРАЇНІ.

Податок ухвалений декретом ВУЦВК, населення буде виносити валютою 30—40 процент, а харчевими продуктами 60—70 процент. У голодуючих губерніях ухвалено полекшу в податку 10—12 процент. Полекша відноситься також до червоноармійців і інвалідів. Частина податку призначена на місцеві потреби буджету.

ЛІТЕРАТУРНИЙ ВЕЧІР В ХАРКОВІ.

Дня 4. червня у Харкові відбувся літературний вечір гуртка письменників „Плут". Окрім читання творів приєутних письменників, прочитано реферат Ю. Меженка: „На шляхах нової теорії". Програма слідуючого літературного вечера така: 1) Реферат про соціяльно-економічний метод в історії літератури; 2) Читання творів членів „Плуга".

НА ВОЛЮ.

На днях підчас прогульки утік на волю студ. Михайло Дзіковський, який, як відомо, перебував щ евід осени в тюрмі у Львові під замітом убивства Твердохліба. Польська преса з того приводу бе на алярм, доказуючи, що утеча Дзіковського була уплянована українською „бойфкою".

З ЖИТТЄВОЇ СТАТИСТИКИ ВИННИПЕҐУ.

У місяци червні, с. р. вродилось у Виннипеґу 458 дітий, з чого 218 було хлопців а 240 дівчат. Вінчань у тім місяци відбулось 260, підчас коли у червні, 1922 р. число відбувшихся вінчань виносило 278. У сім місяци умерло у місті 140 осіб, підчас, коли у червні, 1922 року, число случаїв смерти було далеко численнійше, бо виносило аж 158. Від початку б. р. відбулось у Виннипеґу 1,110 вінчань; підчас, коли у протязі перших шістьох місяців минулого року число вінчань було значно більше, бо виносило 1,395. Також умерло сего року в протягу перших шістьох місяців значно більше осіб, як минулого, бо коли сего року до кінця червня занотовано аж 1,071 случаїв смерти, то минулого року у тім самім протязі часу було 939 случаїв смерти. Також і число уродин в протязі перших шістьох місяців с. р. уступає значно уродинам у минулім році. Сего року до кінця червня уродилось у місті 2,862 немоляти, підчас, коли у минулім році уродилось у тім самім числі 2.891 дітий.

КАНАДИЙСЬКІ ДЕЛЕҐАТИ НА ІМПЕРІЯЛЬНУ КОНФЕРЕНЦІЮ.

На імперіяльну економічну конференцію, яка відбудеться в Льондоні, в жовтни с. р., поїдуть: Сер Ломер Ґує, міністер справедливости і Гон. Ґ. П. Ґреґем, як репрезентант Канади. На засіданню Ліґи Націй, яке відбудеся в Женеві с. р., окрім висше згаданих, будуть ще премієр Мекензі Кінґ і Чарлес Стюарт, міністер внутрішних справ і іміґрації

ДО ВІННІПЕҐУ (В КАНАДІ) ПРИЇХАЛО 25 УКРАЇНСЬКИХ ДІВЧАТ ЗІ СТАРОГО КРАЮ

Одна з вінніпеґських, англійських часописий подає, що до Вінніпеґу приїхало впрост з Европи 25 українських дівчат, добре збудованих, які приїхали тут під опікою членів Армії Спасення (Салвейшен Армії). Майже всі дівчата одіржали роботу по міських домах.

БУДЕ ВИХОВУВАТИ СВОЇ ДІТИ В КАНАДІ.

З Лондону доносять, що ґраф Каролі бувший прімієр Угорщини при кінци світової війни, є тепер в дорозі до Канади. Він наміряє поселитись в Монтреалі або Торонті, де дасть своїх дітий до англійської школи на вихованнє.

ОБЕРЕЖНІ ЧЕХИ.

Варшавський кореспондент „Курієра Львівського" доносить з Тешина, що на вістку про здвиг польських Соколів в Тешині, Чіхи стягнули над границю сильні військові відділи, а навіть кавалєрію. Чехи впевняють, що вони уладжують маневри.

ПОГАНИЙ ГІСТЬ.

Як відомо, переїзду румунського короля до Варшави стерегла жандармерія і військо. Під Крешовицями в околиці Кракова потяг, яким їхав король, наїхав на військову сторожу, наслідком чого згинуло 3 жовнірів. Так само під Варшавою один із жовнірів, що стерігли короля упився і вибив у вагонах шиби. За ті авантури його арештовано. Побоюючись тяжкої кари за нарушення урочистости вїзду короля, бідний жовнір повісився у тюремній келії.

ЦІКАВИЙ БЕНКЕТ.

Великий бенькет у честь корови відбувся на одному анґлійському острові. Погостилося тут 300 люда. Прославили так одну корову, котра дала більше як 30 тисяч літрів молока на рік, або майже 90 літрів на день. Що не діється на божому світі!

САРАНЧА НА МАДЯРЩИНІ.

В кількох околицях Мадярщини, особливо над Тисою появилася саранча, яка нищить всі засіви.

ЗЕМЛЕТРУС НА КАМЧАТЦІ.

На Камчатці поновився землетрус, наслідком якого ріка Камчатка зникла з поверхні землі.

ФРАНЦУСЬКИЙ ПРЕМІЄР ПУАНКАРЕ ОСТЕРІГАЄ ВЕЛИКУ БРИТАНІЮ ПЕРЕД НІМЕЦЬКОЮ НЕБЕЗПЕКОЮ

ПАРИЖ, 22. липня. — Нині говорив премієр Пуанкаре при відслоненню памятника поляглим жовнірам у Вілієр Коттере.

Він відповів на недавню промову бувшого англійського премієра Лойда Джорджа, кажучи, що руїна Німеччини се її хитрість і підступ, яким вона хоче уловити в засідку аліянтів.

В Німеччині, казав Пуанкаре, нема руїни, тільки вона є в неволи великих промисловців, які страшнійші від юнкрів.

Він заявив що Англія не має чого боятись Франції, але повинна боятись німецького суперника.

БРИТАНСЬКІ РОБІТНИЧІ ПОСЛИ ЗА ЗАГАЛЬНИМ РОЗОРУЖЕННЄМ

ЛОНДОН, 23. липня. — Посли з групи Партії Праці предложать нині в палаті громад резолюцію, в якій візвуть британське правительство, щоб дало почин до скликання міжнародньої конференції для обговорення програми міжнародного мира і безпеченства, на основі загального розоруження.

ДЕ ВАЛЕРА ГОТОВИТЬСЯ ДО ВИБОРІВ

ДАБЛИН, столиця Ірляндії, 22. липня. — Провідник ірлядських самостійників Імон де Валера до „Американського Товариства для Признання Ірлядської Републики" телеграму, в якій просить його, щоби дав фонди на агітацію за вибором його кандидатів до ірлядського сойму.

Вибори мають бути при кінці серпня або з початком вересня с. р.

Де Валера хоче ще при помочі виборів старатися здобути владу в Ірляндії.

ФРАНЦУСЬКИЙ МІНІСТЕР НЕ БАЧИТЬ ОПОРУ В РУРЩИНІ

ПАРИЖ, 22. липня. — французький міністер публичної праці Ле Трокер відвидав удруге по 3 місяцях Рурщину і каже, що положеннє в сьому нападеному краю змінилось. Тепер уже майже нема там опору, каже він, з боку німецької публики.

ФОШ ПЛАЧЕ

ПАРИЖ, 22, липня. — Нині Американці і французи віддали честь поляглим Американцям в лісі Белло у світовій війні.

Маршал Фош плакав, прирікаючи, що франція буде торжественно оберігати могил американських жовнірів.

КАЖЕ, ЩО ФІНАНСОВИЙ СТАН НІМЕЧЧИНИ НЕ Є БЕЗНАДІЙНИЙ

БЕРЛІН, 23. липня. — Тутешний професор Г. Й. Бонн каже, що Німеччина фінансово не є в безнадійному положенню.

Вона, каже він, сплатила вже часть перевоєнних довгів, а весь її довг у 30 тріліонах паперових марок не пересягає пів біліона долярів.

МОСКАЛІ ПРОДАЮТЬ УКРАЇНСЬКУ ПШЕНИЦЮ

БЕРЛІН, 23. липня. — Німеччина закупила в Росії 400,000 тон збіжа, яке має бути доставлене сеї осени.

Німеччина в части заплатить за нього промисловими виробами.

Росія сподівається, що сього року добуде 54,000,000 тон збіжа, з чого зможе вивезти заграницю 5 мілїонів.

АҐІТАЦІЯ ПРОТИ ПИЯНСТВА В НІМЕЧЧИНІ

БЕРЛІН, 22. липня. — В Німеччині ведеться тепер завзята агітація проти пиянства.......

В пресі і на зібраниях проповідники тверезости представляють страшні наслідки пиянства.

АМЕРИКАНСЬКІ ВРАЖІННЯ ПРОФ. РОРБАХА

БЕРЛІН, 6. липня. (Вл. кор.) — Професор др. Павло Рорбах, повернувши до Берліну зі своєї американської подорожі, поділився в тіснійшім гуртку берлінських Українців своїми американськими враждіннями...........

Зі становища Европейця й Німця проф. Рорбах виніс з Америки досить сумні враження. На його думку, Америка, живе занадто добре, багато й щасливо, щоб цікавитись Европою й зокрема Німеччиною. Всі европейські клопоти, за виїмком хіба англійських та французьких — і то в дуже обмеженій мірі — це для Америки щось дуже далеке й чуже. Европа для неї стала тим самим, чим був колись Балкан для Европи: вічні роздори, вічний неспокій, а до чого це все — невідомо . . .

Натомісць серед української іміґрації в Америці проф. Рорбах сконстатував значний зріст національної свідомости, велику жертвенність на користь визволення рідного краю і, не в останній мірі, пробудженнє ширших культурних інтересів. Він мав враженнє, що українська іміґрація богато читає, запопадливо учиться й культурно стоїть вище іміґрації шведської, а національно — навіть вище німецької.

В осени проф. Рорбах знов їде до Америки. Цим разом він має на думці виступити з викладами перед українськими слухачами не тільки в Ню Йорку, але також у Филаделфії та Питсбургу. Може бути, що він потім завитає і до Канади, де також виступить з викладами перед тамошніми Українцями.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee.

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

SUBSCRIPTION RATES: Three cents the copy.		ПЕРЕДПЛАТА. Поодиноке число три центи.	
One year	$ 7.00	На рік	$ 7.00
Six months	$ 3.75	На пів року	$ 3.75
Three months	$ 2.00	На три місяці	$ 2.00
Foreign and Jersey City Rates.		В Джерзи Сіті і заграницею.	
One year	$10.00	На рік	$10.00
Six months	$ 5.00	На пів року	$ 5.00
Three months	$ 2.75	На три місяці	$ 2.75

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 496 Montgomery. Res. У. Н. Союзу: 1233 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

З Канади належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

ТІШТЕСЯ, ВОРОГИ НАШІ!

Румунська королівська пара у відповідь на гостину голови польської держави Пілсудського, відвідала Польщу.

Це перша пара пануючих, король і королева, зробили таку честь відреставрованій Речі Посполитій.

Поляки майстри до шопок. Польський буджет державний, подібний до решета Данаїд. Несеш воду і вона виливається. Не донесеш нічого. Сиплеш марки польські і сиплеш і сиплеш і все їх мало і все їх нема.

Оден міністер фінансів за другим випускає з рук свій портфель, бо нічого зробити не може, але як треба зробити „шопку народову", то гроші все таки знайдуться.

Як був у Польщі з візитою француський маршалок Фош, то задовжені міста повитрачували великі міліярди, щоби пустити тому панови блахмана, що в Польщі всьо в найкращім розцвіті.

Такого блахмана пускали також румунській королівській парі, а польські ґазети попадали в телячий вострог описуючи одяги і дорогоцінности королевої Мари, мало що не до сорочки та иньших частий біля.

І забували бідаки, що цей король, то братанич попереднього короля, Карла Гогенцолерна, кров від крови і кість від кости Вільгельма II.

І сам Вільгельм, коли бвернув на престіл і заключив з Польщею союз, щоб давити Українців, Білорусинів і т. д. то бувби наймудрійший і найдостойнійший з пануючих світа, а так він „матолок" і нездара, „недойда", як кажуть Поляки. Недаром же великий польський поет називав Польщу „павою народів і папуґое".

Між иншими парадами відбувся також на Мокотівських полях під Варшавою перегляд війска, а француський дневник „Тамп", описуючи це видовище, також попадає у восторг і каже, що вид польської армії був образом того звитучого стану і того загального вдоволення, котре панує в Польщі.

Бреши та міру май! Майже половина населення нинішної Речі Посполитої проклинає антанту і всякі мири у Верзалю, Ризі і де їх там не позаключувано за те, що тілько міліонів народів віддано на поталу польського нахаби, а Тамп пише про вдоволення і про мир в Польщі. Побачимо як цей мир буде виглядати завтра!

Перед великою француською революцією також пирував королівський двір і аристократичні круги, — а що потім було?

Що Румунія не так дуже захоплена гостиною своєї королівської пари у Варшаві і в других містах своєї нової союзниці, видно з того, що якраз підчас тої гостини вилетів оден великий форт у Букарешті у воздух, а на повертаючого короля й королеву зроблено атентат.

Тіштеся і веселіться, вороги наші, та не забувайте, що хто в пятницю скаче, цей у неділю плаче!

ПОЛЬСЬКИЙ БУДЖЕТ НА РІК 1923.

Державний буджет, це фотоґрафія держави. З нього можна побачити, як тая держава господарює, на що вона звертає більшу, а на що меньшу увагу і які її наміри на найблизшу будучність.

Буджет Польщі представляється в процентах ось як:

Президент	%	0,01
Сойм і сенат	„	0,14
Найвисший адміністр. трибунал	„	0,01
Контроля держави	„	0,06
Президія ради міністрів	„	0,25
Міністерство справ заграничних	„	0,92
Міністерство справ військових	„	32,61
Міністерство справ внутрішних	„	5.03
Міністерство скарбу	„	11,75
Міністерство судівництва	„	1,79
Міністерство промислу і торговлі	„	2,82
Міністерство зелізниць	„	25,74
Міністерство рільництва	„	3,13
Міністерство просвіти і віри	„	6,92
Міністерство почт і телеґрафів	„	2,65
Міністерство штуки й культури	„	0,00
Міністерство публичного здоровля	„	0,75
Міністерство публичних робіт	„	3,57
Решта видатків	„	1,85
Разом	%	100

З того зіставлення видно, що сойм і сенат, значиться дієти для всіх послів і сенаторів, утримання палат засідань, світло, топливо, служба й урядники, папір для послів, звіти і т. д. коштують лиш 14 разів більше ніж особа самого президента.

Дальше бачимо, що на війско йде майже 33% всіх видатків держави, отже одна третя буджету, а на школи лиш 6.92 і то вже разом з видатками на утримання церков і духовенства!

В Німеччині перед війною було як раз противно. На школи й церкви йшло богато більше ніж на війско.

Та на тім не кінець. До видатків на війско треба додати видатки на утримання залізниць, бо вони мають велике стратеґічне значіння, перевозять за дуро війско, амуніцію, харчі для війска одячи і т. д. А на залізниці в Польщі витрачується 25,74% цілого буджету!

Отже на війско й на залізниці йде 58,35% цілого польського буджету а тільки 41,65% на просвіту, промисел, рільництво, суд і т. д.!

Натомісць на здоровля публичне, себто на шпиталі, на утримання державних лікарів, на боротьбу з епідеміями і т д. витрачує Польща тільки 0,75% свого буджету. Видно як вона журиться здоровлем своїх горожан. Що там тиф, віспа, холера, малярія і другі недуги, щоби були танки, літаки, скоростріли! Як приїде Фош або румунський король, то бактерій не побачить, а гармати, танки, навіть фльоту польську треба їм спрезентувати.

От куди йдуть податки, куди дівається кервавиця тих 8 міліонів Українців, що з ласки антанти попали під Польщу. Вони вдоволені, — мають бути з чого!!!

Володимир Винниченко.

ЗНАМЕННА ПОДІЯ.

(З празького журнала „Нова Україна" за червень, 1923).

(Продовження)

Підніжок прецинічно пише: „...ніколи не вдасться викреслити з історії громадських взаємовідношень на Вкраїні факту, що коли українські пролетарі і селяне виявляли величезну свідомість і активність в боротьбі з голодом, — патентовані українські патріоти на чолі з Шаповалом в свойому журналі „Нова Україна" в Празі переконували себе, українську еміґрацію і всю буржуазну Европу в тім, що кращим засобом боротьби з голодом на Вкраїні є організація наступу на радянську владу". Ох, Гришко, Гришко, адже-ж так, здається, немудро знати, що читачі „Червоного Шляху" вміють читати, що вони-ж можуть узяти „Нову Україну" й перевірити цей „факт". І що-ж тоді будеж Ніякого такого факту вони не вичитають, а, навпаки, дізнаються, що „українські патріоти" орґанізували по всіх закордонних еміґрантських центрах (Відень, Прага, Варшава, Львів, Берлін і т. п.) комітети допомоги голодуючим на Вкраїні, що вони робили й роблять надлюдські зусилля, щоб прохнути ту допомогу на Вкраїну через усі перепони, які ставить „радянська влада", що аґенти Москви та українські льокаї її цинічно, злісно, з тупою жорстокостю чинять уські трудноші для пересилки помочі!

Отже ніякого „факту" не доведеться викреслювати. Але от чи вдасться викреслити той усій буржуазній і не-буржуазній вЕропі та Україні відомий факт, що, „коли українські пролетарі і селяне виявляли величезну свідомість і активність у боротьбі з голодом", коли лани стояли і стоять незасіяними, коли люде їли одні одних із голоду, в той час окупаційна московська влада вивозить за кордон український хліб, а аґенти її, всякі посли та представники, шикують та піячать по шинках Европи? Чи вдасться колинебудь викреслити то йвідомий усій Европі й Україні факт, що українські пролетарі, щоб не дати вивезти українського хліба за кордон мусіли краще спалити миколаївський елеватор разом із хлібом, ніж допустити таке цинічно-злочинне знущання над стражданнями людей, що голодують

І чи не ознака величезного „скудоумія" людини торкатись цієї теми та ще робити на других наклепи, маючи за собою таке всім відоме й безсумнівне злочинство?

Чи похвалять наймита хазяїни його, чи ні, а ми все-ж таки можемо дякувати йому й за передмову його й за старання. Не маючи державних коштів на пропаґанду единого революційно-демократичного національного фронту й нашого журналу, ми охоче користуємось допомогою в цьому напрямі „опасно-услужливого" „редактора" та журналом РКП: „Чекістський Шлях". Кращого „редактора" цього журналу, як препоштенного „Г. Ф.", ми собі й бажати не можемо, бо що в розумного на умі, то й Гринька на язиці; а знати, що в твого ворога на умі, раз-у-раз і корисно й потрібно.

• • •

Отже, дякуючи мило-услужливому „редакторові", ми знаємо, що має на меті Політбюро ЦКРКП, видаючи журнал українською мовою.

Переходячи тепер до розгляду всього змісту першого числа, можна сказати, що воно в політичній частині своїй є наївною ілюстрацією тих тез, які так незґрабно виклав „Г. Ф.". Все одно проняте бажанням виоправдатися, підлабузнитись до українства; все воно силкується примусити повірити, що Москва після чотирьох літ систематичного вияву в національному питані феноменальної глупоти, шовінізму, „диктатури руської культури", брутальности, підступства, обдуру, зрадливости, нечесности й цинізму, що тепер вона раптом порозумніщала, стала чесною, щирою, толерантною до прав української нації.

„Національний момент має величезне значіння в революції" — заявляється в редакційній статті.

Яке величезне, глибоке відкриття! Яка нова, ніким досі не висловлювана істина! Вода — мокра. Вогонь — горячий. Кремль не має грошей. Український селянин має хліб. Українські підніжки не мають сумління. Раковський має намір „овладеть крестьянством". Це все істини того самого порядку.

Але „услужливий Гринько" з комічно-поважним виглядом переказує їх своїм читачам і навіть старається переконати їх, що його хазяйни страшенно клопочуться про національне питання. „Цілий світ є свідком того, з якою величезною увагою працюють над практичним розвязанням цієї справи найвідповідальніщі керовники, орґани і установи Радянської Републіки".

Охоче віримо: здорово працюють! Чотирі роки „керовники, органи й установи" (Політбюро, чека, Раковські, Фрунзі, шпиги, провокатори, московське війско й українські хами) „працюють": чотирі роки нищать українське господарство, грабують українські трудящі маси; чотирі роки „овладевают крестьянством"; чотирі роки цинічно глузують із української нації, культури, мови, школи, книжки; чотирі роки дурники з передкидьків-боротьбістів то відрікаються своєї національности („української хвороби", як вони називали свою приналежність до нації), то знову з наказу своїх посадодавців хворжіють на неї. „Праця", дійсно, важка. Але, треба визнати, цілком безнадійна, — не „овладеть" їм українським селянином!

І як комічно й разом із тим гидко дивитись, як ці забрьохані по вуха в злочинствах і гидотах людці силкуються начепити на себе ті одяги, які вони називали раз-у-раз „дрібнобуржуазними", „контрреволюційними", як вони хапаються підчепуритись і жовто-блакитними фертиками підібратись до українського селянина. Зпочатку, щоб „овладеть" ним, вони звертались до його безпосередньо: то мовою хвальковити-нахабних, і нахабно-брехливих, з широкими обіцянками декретів, то мовою скорострілів і гармат. Але це не помогло. І тепер, коли побачили, що цих способів не досить, рішили випробувати инчий: підробитися під жовто-блакитний колір, „овладеть" довірчивою інтеліґенцією, а тоді через її посередництво, вже й селянством.

І от через це відкриваються такі нечувані істини, що національне питання має велике значіння, через це Гришки оповіщають „нечуваний підйом культурної творчости", через це видається „Червоний Шлях" із участю тих самих українських інтеліґентів, під прикриттям яких РКП гадає підібратись до українського селянина.

Через це саме Політбюро ЦКРКП дає наказ прикащикові своєму виступити з „авторитетним" словом. І Х. Г. Раковський, той самий трубадур „диктатури руської культури" на Вкраїні, який на цій ролі сидить уже чотирі роки на українській землі, який стільки раз проголошував контрреволюційність національного питання, який іще так недавно закликав боротися з „українським націоналізмом", цей самий ґумовий чоловічок розписується тепер сірою довг-ою статею про „новий етап у радянському союзному будівництві".

Серйозно розглянути цю казенну писанину нема ніякого сенсу і шкода часу. Коли-б ця стаття була написана не членом ЦКРКП, не політичним шулером, не людиною, яка сьогодні говорить одне, завтра друге, після завтра знову перше, а через день знову щось протилежне, то розуміється, до теми можна було-б поставити з деякою увагою. Але ця стаття — Х. Раковського, і цим усе сказано. Віра Х. Г. Раковського є вірою того цигана, який на запитання: „Якої ти віри?", охоче й точно відповів: „А якої тобі треба?" Москві треба на сьогодні від Раковського жовто-блакитної віри, й цей циган, не вагаючись, хреститься всіма жовто-блакитними хрестами і присягається, що він із пелюшок завзятий щирий, Українець, що він не їсть, не спить, а все працює над тим, як би його найкраще здобути повну, цілковиту самостійність неньці Україні, як би його вчинити нечуваний „підйом національно-культурної й господарчої творчости" рідного краю. Все, що досі робив він і Москва, все те було, мовляв, тільки в інтересах України, й тільки контрреволюціонери мають нахабство сумніватися в тому. Всі етапи „союзного будівництва" були строго необхідні, доцільні, й усі вони мали на меті тільки благо України й більш нічого. Що-ж до самостійности, то, не зважаючи на всі етапи, Україна була ввесь час і тепер є цілком самостійною, незалежною, соціялістичною державою. І зробили її самостійною не хто инчий, як Москва й Політбюро ЦКРКП. Правда, обставини вимагали від неї деякого самообмеження, але знов таки й це самообмеження мало на увазі інтереси все тої самої коханої, дорогої України. Коли-ж вона самообмежувалась, то робила це цілком добровільно, охоче, через представництво свого народу, через високі органи свої: зїзди Рад і Раду Народніх Комісарів. Але нема ніякого сумніву, що, коли вона схоче, вона кожної хвилини може припинити своє самообмеження. „Підвалини союзного обєднання передбачають право окремих республік на вихід із Союзу по власній ініціятиві, а тим більше за кождою республікою лишається право внесення всіляких змін в конституцію" („Червоний Шлях", стор. 71).

Чудесно! Союз, конституція, самостійність, одне слово — „самоопределение вплоть до отделения".

От тільки циган, хоч і спритний дурій, прохопився невеличким слівцем і викрив усю московсько-кремлівську підкладку своєї віри. Трохи далі на цій самій сторінці він обіцяє: „...все це утворить нові умовини, при яких... окремим республікам буде дано далеко більше господарчої, політичної та адміністративної самостійности".

„Буде дано"?! Хто дасть? Сам український народ? Хто може щось дати, чи не дати вільній, самостійній державі, яка може кождої хвилини вийти з Союзу?

Циган скаже: „Союз". А хто-ж тоді не давав їй цього продовж чотирьох років, коли вона не була ні в „союзі", ні в „федерації" з Москвою, а виставлялась раз-у-раз як „вільна, самостійна, незалежна республика?

Комічно дивитись, як інтернаціональний циган із пресерйозним виглядом вихваляє в розмальованій декоративній жовто-блакитній скрині товар, якого там зовсім немає. З якими точними деталями провадиться опис, як без тіні посмішки, з науковими термінами дається вся історія, всі етапи виробу, всі фарби, всі якости його. А головне, що більшість тої публики, до якої звертається циган, на причуд гарно знає, що у скрині, крім московської закрівавленої мерзенної окупації, нічого немає, що таке розмальовування циган не раз уже провадив перед „почтеннейшою публикой", що публика давно вже знає його за нахабу й шарлатана, й ні однісінькому його слову не вірить. Циган і сам усе це знає, а все-ж таки „працює", бо це його фах, бо для цього його й посаджено на Вкраїну.

Дійсно, тепер намічається трохи новий етап у історії московської окупації на Україні, бо до справи „овладения" притягнено ще частинку безпартійної української інтеліґенції. Але не треба бути пророком, щоб зарані з певностю сказати, що доля й цього етапу буде така сама, як і инчих: використавши українських культурників, узявши від них усе, що можна буде, Москва викине їх „за ненадобностью" й почне знову боротьбу з „українським шовінізмом".

З політичного матеріялу в журналі є ще „Начерк історії пролетарської революції на Вкраїні" М. О. Скрипника. Головне чуття, як сказано, від цих казенних статтів — нудьга. Нудьга, як од сто разів чуваного, недотепного анекдоту, який майже на память знаєш. Розуміється, единою революційною силою на Україні були большевики; розуміється, ввесь пролетаріят України палав любовю до большевиків; розуміється, все, що робили большевики, було доцільне, безпомильне, героїчне. Мова статті, як і зміст її, нудна, важка, гливка, як „совітський" пайковий хліб.

Цим кінчається політичний оригінальний матеріял. Науковий відділ заступлений теж нерoскішно: статті компілятивного характеру проф. Желехівського „Принцип відносности", проф. Герасимович „Еволюція світів у світлі сучасної науки" і проф. Семковського, Марксизм і національна проблема". Написані статі совісно, чистенько, з ознаками знайомства авторів із предметом.

Між инчим, „редакція" до статті проф. Желехівського про теорію Айнштайна додає від себе примітку, з поважним виглядом, роблячи цілком необґрунтований висновок про ґносеологічний і філософський ідеалізм, який ніби випливає з теорії відносности. (Звичайно, поштенний „Г. Ф." робить цю примітку не від себе, а за еркапістським московським журналом „Под знаменем марксизма"). Висновок проте досить сміливий. З самої теорії відносности зробити його для логічно думаючої людини неможливо. Навпаки, теорія ця найбільш революційна з усіх наукових природничих теорій останнього часу. Вона є насамперед ворогом усяких ідеалістичних концепцій, усяких абсолютів, непорушних, закостенілих доґм, усякого ідолопоклонства. Таксамо вона є ворогом еркапістського практичного „марксизму", який у своїй суті є ніщо инче, як старий буржуазний ідеалізм із усіма його атрибутами: вірою в доґми, в абсолюти, з припаданням до ніг авторитетів і т. п.

Цікава стаття проф. Семковського „Марксизм і національне питання". Цікава не так своїм змістом, у якому нічого нового й ориґінального не має, як у тому підході до національного питання, в якому можна проглянути „усмотрение начальства". Розглянувши низку поглядів на національне питання ріжних европейських учених, професор обережно підходить до констатування розвитку національного руху на Україні. Видно, що це йому дозволено. „Зараз на Вкраїні", — каже він, — „ми переходимо добу, коли українська нація, національна культура, національна мова розвиваються, зміцнюються, і, звичайно, задля теперішньої стадії цей процес є позитивний. Не можна на його закривати очей". Отже з цього можна судити, що начальство дозволяє не закривати очей на те, чого йому вже не сила знищити. „Навіть більше", — додає професор — „доводиться сказати, що з мого погляду дальший розвиток тільки й є можливий через цей щабель".

„Доводиться" сказати. Хочне-хоч, а з фактом нічого не зробиш. Але, злякавшись, щоб начальство не зробило якихнебудь небезпечних для автора висновків (чи цілком щиро заступаючи позиції його), професор спішить додати: „Але одна річ дивитись на те, що перед нами розгортається, як на щабель, а инша річ розглядати це, як останню мету". Я, мовляв, своє зробив: мені сказано науково сконстатувати факт, я його сконстатував, а як начальство далі гадають учинити, яка буде його остання мета, не мені про це судити.

І ввесь час аж до комізму бідний учений повторює цей приспів. „На наших очах діється зараз піднесення української літератури, української мови... Навіть більше того — коли на Вкраїні ми спостерігаємо, що міста провадять російську культуру, то з певністю можна пророкувати, що ми йдемо назустріч процесові, який можна назвати частковою або повною реукраїнізацією міста — поворотною українізацією його. Уявіть нормальний розвиток нашого господарства, коли з села почнуть виходити нові елементи, що насунуть до міста і раніш чи пізніш спричиняться до піднесення української вдачи міста. Статистичні дані за останні роки ясно свідчать про збільшення українського елементу в місті. Наприклад, у Києві в 19—20 рр. ми спостерігаємо зростання процентового українського мійського населення".

Констатування цілком правильне, і з його напрохується певний висновок, але професор лякається його й хапається попередити, що він ніяких висновків не робить: „Але я кажу, одна річ бачити, що діється й розуміти це, як певний ступінь, і инша річ вбачати в тім зростанні останнє слово всього руху. З погляду Бауера й тих інтернаціоналістів, що освітлюють інтернаціоналізм дещо в напрямі націоналізму, увесь цей процес збудження неісторичних націй здається ніби якимсь перлом створіння, робиться остаточно метою розвитку".

Тут у пана професора вже, як бачимо, прохоплюється й деяка оцінка, але якраз у дусі московського імперіялізму; вже почувається якесь невдоволення з того, що з такого процесу дехто радіє. Його можна і слід констатувати, але вважати його за якусь „перлину створіння" не годиться.

І настирливо, нудно повторює ще раз у закінченні своєї статті це саме. „Як висновок ми можемо формулувати таке твердження: те, що діється зараз на наших очах, як історична необхідність, — піднесення національної культури, повинно мати підтримку з боку того класу, що йому належить майбутнє, — з боку пролетаріяту. Зростання національної культури, повстання ґазети рідною мовою, розвиток науки та мистецтва на національнім ґрунті, — усе оце пролетаріят розглядає як могутню підойму до розвитку суспільства. Але пролетаріят не може робити цього предметом свого пафосу, своєї пристрасти, не може оголосити своїм святе святих".*).

*) Мову п. професора, чи „редакції" ми лишаємо в усій її незайманости. В.

(Конець буде).

Матвій Костишин.

СТРАШНИЙ СУД...

Спомин з хвиль пригноблення української волі.

Стогнуть гори, грає море,
Пінючись клекоче,
Чайка скрилась в очереті,
Кигикать не хоче...
Кругом сумно, журчить кров-
Настає Содома [ця,
Лютий ворог бенкетує
Неначе удома.
Міста, села палить, нищить,
І стриму не має,
Братів мучить як собаки,
В тюрми відсилає.
Паде жертвоє несситих
Ріднесенька мати,
Нема кому пожалітись,
Порадоньки дати.
Нема кому пожалітись,
Нещасна годино...
Доле!... доле безталанна,
Ненько-Україно!
Нема в тебе вірних синів,
Нема, поминались,
Лищ могили сумуючи
За ними остались.
Лютий ворог бенкетує,
Роздира свитину,
Розпинає на хрест Неньку,
Неньку Україну.
Хоче кинути в могилу,
До сну колисати,
Тай пісоньку Вічна память
Ненці заспівати.
Він колише тортурами.
Ненька не дрімає,
Що хвилини виплакані
Очі отвирає.
З крови і сліз пливуть ріки,
Ледви-ледви дише...
Ворог сміесь іронічно,
Завзято колише...

— — — — — — — —

Дарма враже!.. Не вколишеш!
Бо кров, що розлята,
Кличе в пімсту аж до Бога,
Пімста се завзята.
Страшний суд небавом прий-
Тоді для вас горе, [де,
Заревуть гармати в полі,
Кров потече в море.
Розпадуться тюрми ваші,
Зелізні кайдани,
Тоді народ невольничий
До рахунку стане.
Здвигнесь море з сліз і крови
Під хмари високо,
Відтак з шумом спадаючи,
Засягне широко.
Ополоче землю скверну,
Занесе у море
Гріх і кривду...
— ось тоді то
І лини і гори —
Із радостю усміхнуться,
Як суд закінчиться,
Невольничий народ стане
Свобідно дивиться...
Бо проклятте невільниче
Не кинене в воду,
Як на часі не сповниться,
То в шестому роду
Відібеться на потомках
Значно!... хоч поволи,
Рідна Ненька по тортурах
Усміхнесь на воли.

Виннипеґ, Ман., Канада, 17.марта,1921

ЩО ЦЕ ТАКЕ СОВІТСЬКІ ДЕРЖАВНІ ТРОСТИ

З заведенням нової економічної політики совітське правительство рішило дати свободу особистій підприємчивости і здібностям купців і промисловців і в тій ціли завело назад такий лад у господарськім життю Союза Совітських Республик, що поодинокі люди можуть торгувати і пбодукувати предмети потрібні у щоденнім життю та мати зиски з тої торговлі і з тої продукції.

Та правительство не хотіло виречись вповні своїх комуністичних засад і хоч повернуло на шлях капіталістичної господарки, то рішило задержати за собою контролю відроджуючися капіталістичних підприємств. В той спосіб з тої „нової економічної політики" та з совітської контролі над нею повстали так звані „державні трости", які тепер грають визначну роль в життю совітських республик. Деякі відомости про них приносять печатана в Лондоні офіціяльна „Рошен Інформейшен енд Ревю" у числах з — № квітня та 5, 12 і 26 травня цего року.

Головною ціхою тростів є те, що правительство а не приватні люди дають їм до розпорядимости потрібне для ведення підприємства майно і гроші. За те правительство обмежує відвічальність тих тростів до висоти цего майна та довіреної тростови суми. За те уряд вже не відвічає за зобовязання тростів вище тої суми, о скільки вони заключені без відомости і у кождім случаю окремої згоди правительства. Далі уряд виконує контролю над тростами і розпоряджається зисками тростів. З цего виходить, що трости це є промислові підприємства піддержувані чи властиво удержувані правительством, які однак стоять на купецьких основах, себто продукують товар не лиш для того, щоб дати занятим людям середники до життя, цего вимагає комуністична теорія, але приносять їм теж зиски.

Кождий трост (а є трости металюргічні, паперові, цукрові, деревні і інші) дістає від правительства окреме позволення на заснования, щось в роді американського чартеру, а то на основі виданих правительством спеціяльних тростових законів. У тому чартері зазначена висота капіталу, який трост одержує від правительства і то в золотих рублях. У тій сумі відріжнюється капітал так званий „основний" і „працюючий". Під першим розуміють вартість тої частини майна, яка при продукції так скоро не зуживається, це є вартість фабрики, машинерії, середників комунікації, потягової худоби і и. Працюючий капітал, це бонди, продукти сирівець і всі знаряди, які при продукції скоро нищаться.

Приватного капіталу до тих державних тростів не допускається. Для того існують инші види економічних корпорацій, у яких державний капітал працює у спілці з приватним і вони правляться окремими постановами. За те в случаю потреби трости можуть старатись дістати капітал дорогою випуску бондів, та правительство принимає за них відвічальність лише тоді, коли цей випуск послідував на основі окремого дозволу уряду і його гарантії за своєчасну їх сплату і плачення процентів.

З приходу тросту в першу чергу оплачується урядовів і робітників. У чартері є превиджене, який процент зисків має бути виплачений як „бонус" занятим у підприємстві тросту людям. Далі частина доходу іде до державної скарбниці а не меньше, як 20% відкладається як резервовий капітал для покриття евентуальних втрат та поширення підприємства.

Трости платять податки, як і приватні підприємства, мусять бути членами товарових бірж і мусять оголошувати свої обороти. Вони мають право продавати свої продукти по ринкових цінах, хоч правительсво має право обнизити ціни деяких виробів призначених для загальної розпродажі. Теж правительство може діставати від тростів товар по цінах ниших, чим ринкові, та все в тих цінах мусить включатись відповідний зиск для тросту і покриття коштів продукції. Дальше істнує ще закон, по якому у случаях, коли той самий товар хоче закидати якесь приватне підприємство чи приватні купці, а теж і держава або кооператива і вони дають за нього однакові ціни, тоді трост обовязаний відступити товар правительству або кооперативі. Це робиться тому, щоб через усунення посередників не допускати до підвишки цін та до спекуляції.

На загал, як виходить зі сказаного, то трости є просто державними підприємствами, контрольованими і у значній мірі визискуваними державою, які одначе управляються під технічним оглядом самостійно і яких урядовці і робітники оплачуються в міру продуктивности підприємства, себто не лише одержують пайок, але теж частину зисків.

Додати ще слід, що ще ні один трост до тепер не успів приносити таких зисків, щоб сам себе оплачував і всі вони є сильно задовжені чи то дорогою позичок при помочи бондів, чи то в державній касі.

ЧЕХО-СЛОВАЧЧИНА ЧЕКАНИТЬ ЗОЛОТІ ДУКАТИ.

Чехо-Словаччина се перша з нових діржав, що крім паперових грошей, завела у себе й срібну монету, а тепер уже й золоту.

ЧОРНІ ДІЯМАНТИ

РОМАН В ПЯТИ ТОМАХ

МАВРА ЙОКАЯ.

(Переклад з мадярського)

ПЕРШИЙ ТОМ.

(Продовження) (17)

Контеса мала вже поза тридцять років і все ще не знайшла свого ідеалу. При тім вона опинилась в тім прикрім становищу, що вона ставила вимоги до світу, але таким, як він був, не хтіла приняти; а разом з тим не могла зважитися доконати вибір між монастирськими відреченнями і світською втіхою.

Старий князь вмер і полишив контесі Тойделінді Бондаварський маеток з дідівським замком. Контеса вже богато років як усунулася туди. Замок і маеток були їй полишені на довічний ужиток, і її брат, котрий був лише правним власником маетку, не мав чого вказувати контесі відносно її господарки в маетку.

Контеса Тойделінда в Бондаварській самотности дала вільний розвиток своїй огиді до бороди і вусів.

Носителі таких наростів були цілком вигнані з її видно-кругу.

Пізнійше взагалі жаден мущина не смів показуватися в оточеню контеси. Вона терпіла лише жіночу службу навколо себе. Не лише внутрішню службу, але і в кухні, саду і при опалі будинку були заняті виключно дівчата — дівчата не жінки, бо про подружжя не смів думати ніхто в оточенню контеси. Та, яка зрадилаб злочинну тугу за очіпком, мусілаб зараз-же полишити цей дім. Навіть „кучер" був жінкою, це була вдова вимково признана гідною двірської служби. Їй єдиній було також вимково дозволено з огляду на те, що не випадало сидіти в жіночій одежі на козлах, носити довгий кучерський каптан, мужеський капелюх і певну частину одіжи, при іменованню якої англійська дама скрикує „шокінг" і втрачає притомність, але якрав в той час нашої історії грала визначну ролю в нашій добрій Угорщині, бо вона була гаслом і видимим знаком конституційної вірности та нахилу до переговорів в залежности від того, як була ношена, в холявах чи поза холявами.

Отже лише жінці Лізі було дозволено носити цю річ, едину свого роду в цілім кастелі. Ліза мала також право пити вино і курити тютюн. Вона й робила це.

Треба згадати даму товаришуючу контесі, панну Емеренцію, яка була, так мовити, викінчуючим складником контеси—контеса мала високу струнку постать, тонкі риси обличча, білу церу і майже прозорий ніс. Її уста були незвичайно червоні і мали розріз луку; вони мабуть були колись гарні. Її худа постать нахилена вперед, її повіки звисають мляво. Її обличчя здається зложеним з двох неналежачих одна до другої половин, бо кожда з них має инший вираз і инші зморщки. Її спосіб носити волосся походить цілком від того часу, коли одружилась Кароліна Пія; і коли контеса витримає ще декілько років, то можливо, що вона знов стрінеться з модою; її убрання належить також до штивної моди того часу. Її руки тонкі, прозорі, тремтять і нездібні розтяти книжку ножем до паперу. Ціле її ество є у вищій мірі нервове, чутливе; при найменьшім шумі вона лякається, дістає корчі і конвульсії; проти деяких предметів, звірят, квітів, повітря, рухів, страв, діткнень вона має незрозуміму антипатію; побачивши квітку вона зомліває, коли вона бачить квітку кольору мяса, її кров зворушується; саме срібло має для неї неприемний смак, тому її лижки мають бути позолочені — коли хтось закладає одну ногу на другу вона гонить його геть — коли ножі, виделки чи ложки положені навхрест вона не сяде за стіл, а коли вона бачить оксамит на якійсь жінці свого оточення, вона дістає нервові дрїжаки при думці, що вона може буде мусіти торкнутися своєю рукою цеї огидно мягкої, електричної і антипатичної тканими.

На щастя, її оточення має принаймні вночи спокій від її нервової антипатії — бо вночи вона замикається в найбільш віддалені з своїх внутрішних кімнат; і вона не відкрилаб дверей до ранку, колиб навіть дім стояв в поломені над її головою.

Панна Емеренція, про яку ми сказали, що вона є викінчуючим складником контеси є ним передовсім тому, що вона має все, чого не можна знайти в контесі. Емеренція мала, круглa, товста і має кргле обличче але намальоване так, що воно таке біле, як у контеси; до того вона має тупий ніс, відданий втайні ваді нюхання табаки. Її убрання і зачіска цілком такі, як у контеси, лише що штивна сукня на її тілі не позбавлена гумористичного вигляду. Вона також нервова як контеса. Її руки також заслабі, щоб розломити хоч курячу діточку; її очі також вразливі на світло, її антипатії о стільки? численні і її нерви остількиж готові до непритомности і конвульсій всякого роду, як у контеси. Вона іде навіть в цім відношенню ще далі, бо коли вона помічає, що наближається щось від чого контеса злякається і затремтить, вона вміє випередити її в переляку і жаху; вона починає раньше тремтіти чи нервово каменіти ніж контеса, вона може хлипати принаймні о хвилину довше, ніж контеса, і коли ця падає непритомна на одну софу, то вона падає на другу, і так вони лежать обидві одна проти другої, і нарешті контеса мусить ранійше прийти до памяти.

Вночи панна Емеренція має страшно міцний сон; вона спить в кімнаті віддаленій лише о одну кімнату від покою контеси, але так глибоко і міцно, що Тойделінда може обірвати всі шнурки до дзвінків, не докликавшись Емеренції. Це вже рід нервової сонної хороби, як твердить Емерниця.

Один єдиний мущина має доступ до Бондаварського замку.

Але що ми говоримо? Ніякий мущина, ніяке „маскулінум". Мова догми вигадала людину „невтрального роду" — священиків. Священик є більш і меньше ніж людина мужеського роду. Фізично він не є батьком жадної людини, але духово він є батьком тисяч.

Най не чекають від мене жадних наклепів, сколень, підозрінь. Священик Магок є чесний, дуже порядний чоловік. Він тримається свого фаху яким він є; він править з найбільшою побожністю обідні, хрестить, вінчає, ховає як треба; встає в ночи, коли його кличуть до вмираючого, і не свариться з паламарем, коли той його будить якраз підчас найкращого сну. Його родичка, яка провадить йому господарство, о десять років старша його і вища від всяких підозрінь. Пан отець не пише жадних статей до часописей войовничої церкви і не читає їх; як він хоче прочитати якусь часопись то позичає інколи від управителя „Пешті Напльо". Коли його дяк назбирає пфеніків Петра, то він посилає їх, додавши свого ґульдена до редакції „Іток Тануя"; але це не перешкаджає йому всеж сідати вечером за тарок з лютеранським священиком і скептичним управителем. Він дбає богато про свою добру пивницю і про птички; він великий пасічник і плекає овочеві дерева. В політиці він льояльний і признається до середущої партії, що на селі значить: ми голосуємо за тютюновий монополь, але ми самі куримо тютюн „невинности", бо він добрий і ми маємо його.

По сказанім кождий може вгадати, що цей всечеснійший пан протягом цілої цеї історії нікого не образить. Ми не малиб з ним ніколи нічого до діла, также як ми до цього часу не стикалися з богатьома тисячами порядних сільських попів — колиб випадково його не запрошували що дня о одинайцятій годині до Бондаварського замку сповідати контесу, після чого він мусів лишатися там обідати. І в тім і в другім відношенню він відповідно добре виконував свое завдання. Боже благословення показувалося також виразно на його товщині, подвійнім підборіддю і завжде свіжій фарбі його обличчя.

Всечесний пан точний, але контеса ні. Духовний отець стукає, як пробе одинайцята година в двері сальону; але тоненьке „прошу!" флетує лише голос панни Емеренції, і на витаючу усмішку входячого відповідає лише вона своєю усмішкою. Дві повні освітлюючі одна другу!

„Контеса ще замкнена в своїй кімнаті," шепоче панна Емеренція, ніби вона боїться, що її голос буде чутно аж в третій кімнаті.

Пан отець показує елейним рухом руки і підняттям брів, що сон праведних не треба перeривати.

А особливо не треба перешкаджати тоалеті праведної. Контеса в цю пору вже встала але вона одягається. Це вона робить цілком сама, вона не дозволяє нікому наближатися, поки вона не огорнута цілком. Тому всі її сукні зашнуровуються зпереду.

Пан отець використовує непідслухану самотну хвилину, сягає в задню кишеню своєї сутани, витягає звідти таємничо захований предмет і всуває його в товсту руку панни, обережно оглядаючись, чи хтось раптом не входить. Панна поспішно ховає цей предмет в кешеню своєї сукні, і заховавши його так безпечно, висловлює свою німу подяку привітним кніксом, на що священик також без слів відповідає ввічливим рухом руки: длячого дякувати за таку дрібницю?

Потім панна Емеренція засоромлено відвертається, обережно витягає з кешені одержаний предмет, дивиться до його середини, тримає його цілком близько до носа, і втягаючи з насолодою пахощі таємничого предмету в ніс, підносить очі напів до неба, напів до священика, який з свого боку стуленнем палюха і указового пальця своєї лівої руки старається висловити ідею: „чудово, досконало!". Нарешті панна всуває палюх і указовий палець своєї правої руки в таємничий предмет, провадить обидва пальці від одної дірки носа до другої і нюхає в німім екстазі небесні пахощі опаніолу.

Пан отець наповнює звичайно табакерку панни справжнім жовтим шпаніолом. Це плятонічні відносини, Істнуючі між ними. Туга двох нюхових органів за одним спільним ідеалом.

Жовта табака не є зрештою недосяжним ідеалом. Її можна дістати досить в трафіці, чверть фунта разом з оловяною обгорткою за ґульден і вісімдесять пять крейцарів. Але що є ця жовта табака в порівнанню до шпаніолу священика! Теж що горілка в порівнанню до шартреза і велике вино Кліко в порівнанню до „Пресбурського мусованого". Це розуміє цілком лише той, хто це студіює.

Звідки беруть священики цю еднаючу в собі всі найліпші аромати табаку? Як вони виробляють її, де вони її виробляють? і т. д. Це самі питання, які не може порушувати ліберальна людина. Колиб ми це і знали, миб не зрадили цього. Відомо лише, що вони мають найліпшу табаку. В спадщині недавно вмерлого епископа знайшли півтора центнера цього небесного порошку, і той уважав себе щасливим, хто дістав чотири льоти його за один дукат. Хто знає це, той не вважати-ме парадоксом вислів пана отця Магока, зроблений до одного капеляна. Капелян заздрів його доброму життю, він їсть добре, пє добре, він курить добрий тютюн і насолоджує ще свій ніс доброю табакою. „Так, мій сине!" відповів на це священик, „але колиб я знав ще щось, що я мігби для моєї насолоди напхати також і в уха!"

Це тихе „ніс доносу" (дивись тет-а-тет) був порушений своерідним брязкотом після чого в дверях, провадячих до контеси, відкрилась маленька метальова засовка і зявилась підставка з порожною філіжанкою від чаю.

Це означало, що контеса поснідала.

(Дальше буде).

УКРАЇНКА ЗДОБУВАЄ СЛАВУ В АМЕРИЦІ

Занятий старокраєвою трагедією український загал в Америці навіть не помічає, як серед него зачинає виростати нове покоління, що набуває висше образованнє, кидаєсь в вир американського життя та зачинає поволи здобувати собі позиції серед американської суспільности. Мало їх ще, то правда, але вони вже є і стають з дня на день численнійшими. Се проява добра і може принести лиш користь укр. народній справі. Самим „політикованнєм" по укр. вічевих галях нічого не вдіємо, як не будемо мати людий, що як слід зарепрезентували би нас перед американською суспільностию.

Оськтакою піонірков нових життєвих шляхів серед молодого покоління америк. Українців є панна **Анна Базарницька**, молода укр. дівчина, родом з Білого Каміня, зборівського повіту у Галичині, що тепер під іменем **Беніта Базар** обіздить південні стейти — Флориду, Люізіяну, Джорджію, Алабаму, Тексас, і Канзас, Арканзас, Міссурі та инні — як кольоратурова співачка, виступає по театрах або дає свої власні концерти, співає для радіо і т. п. та здобуває славу і признаннє для себе, а разом з тим і для українського імени. Бо треба знати, що панна Базарницька — хоч для вигоди амер. публики і критиків скоротила своє імя на Базар та хоч прибрала еспанське співацьке імя Боніта — не забула, що є дочкою укр. міщанської сімї з Білого Каменя, але виступає дуже часто в прекраснім укр. народнім костюмі, співає на кождім своїм концерті укр. пісні та всім музичним критикам розказує з запалом про Україну.

Чимало американських газет помістило одушевлені критики про виступ п-ни Базарницької та її портрети в укр. строю, як приміром часописи з Атланти (Джорджія), Тампи (Флорида), Ню Орлінс (Люізіяна), Канзас Сити (Канзас) і т. д. В нас під рукою лежить між иншим „Ді Тампа Сондий Трібюн" з 25. лютого с. р. і для приміру подамо відзив сеї газети про п-ну Базарницьку. Ся газета пише:

„Гості навідуючі Тампу та властителі радіо-апаратів слухали нераз з розкошию прекрасного голосу п-ни Боніти Базар, що співала по італійськи, французьки, німецьки і англійськи. Часом одначе заспівала вона пісоньку на якійсь незвісній мові. Зразу люде дивувались, а далі звикли до сеї дивної мови. Дехто спитав, що се за мова, на що їм сказано, що се українська. Від сего не стало їм ні трохи яснійше — хиба дещо тим, котрі слідили за воєнними і повоєнними подіями та знали, що Україна се така війною навіщена країна в Европі".

„Коли недавно ми просили п-ну Базар, щоби сказала нам дещо про її минувщину, вона сказала, що про свою минувщину вона не має що більше сказати, ніж кожна инша дівчина, але за те дала нам інформації про Україну. Вона вродилась в Білім Камени, малім місточку в Україні. Ся назва значить „Гвайт Стовн". Вона жила як кожна инша укр. дівчина з дрібного стану, помагала в домашнім господарстві, шила, вишивала і т. д. — все, що дівчина має знати в їх краю. Вона мала добрий голос та любила чудові старосвітські укр. пісні, виспівуючи їх в хаті та коло хати, аж лунало кругом. Бо на Вкраїні люде співають все і всюди."

Ось-так розказує американський критик про молодечі літа п-ни Базарницької, а дальше, як зле жилося під Ляхами, як вона осиротіла і з матірю приїхала до Америки та осіла в Нюарку, як вчилась англійської мови, як співала в тамошнім укр. хорі під проводом г. Каськова, як її голос відкрила припадково учителька музики п-ні Бест, котра стала давати їй лекції співу а дальше пустилась з п-ною Базарницькою на співацьку туру по південних стейтах. Газета кінчить так:

„П-на Базар має чудовий голос. Вона бере G понад високим C, се значить, що вона с п і в а є його, а не кричить, як се многі роблять. Голос п-ни Базар є чистий і ясний наче дзвінок, гнучкий на диво, преширокої скалі. Хоч вона ще вчиться, але вже розвинулась в пречудесну артистку, що знає, як ужити свого голосу. Колись вона займе одно з перших місць в музичних кругах. Ті, що чули спів п-ни Базар в деяких трудних партіях з опер, не сходять з подиву, але ще більше подивляти її треба в таких піснях, як „Coming through the Rye", „Sing me to sleep" „Анні Лорі" і т. д. Там саме показуєсь металь її голосу. Тампа може бути горда, що така співачка з далекої чужини навідала наше місто".

Ось так пишуть про нашу молоду землячку америк. фахові критики. Ми також мусимо подивляти її енергію та трудящість та побажати їй успіхів, щастя і слави. П-ну Базарницьку знають наші люде з Нюарку та Ню Йорку як звичайну собі дівчину, що працювала в шапі та співала в укр. місцевих хорах. Тепер вона зачинає вже здобувати розголос. А все те завдяки своїй енергії, сьміливости і силі характеру. Подивляти її треба тим більше, що вона, заробляючи сама своїм співом на життє, рівночасно продовжає свої студії — знаючи, що до скінченого артизму в співі веде довга та трудяща дорога.

Се примір для чимало других молодих Українців, котрим Бог дав голос, але котрим по двох-трох виступах на малих укр. концертах завертаєсь вже в голові і вони думають, що вони скінчені артисти. В той спосіб марнуєсь чимало природних талантів, котрі — якби вчилися, то могли би здобути славу і гроші серед чужих. Бо не вистарчає мати голос з природи. Треба вміти його уживати, розвивати та заховувати чистим і дзвінким. Та не все одно: співати звичайну собі укр. народню мельодію, котра нам іде до душі, хочби і слабо відспівана, бо вона нам рідна — а співати тяжкі артистичні композиції, де треба сили, гнучкости, дзвінкости і модуляції голосу та де треба зрозуміння внутрішного значіння того, що співаєсь. До сего треба вправляти голос роками під оком доброго учителя. Треба знати теорію музики, а також історію музики і т. д. Самоуцтво вистарчає на малі льокальні укр. концерти, але не для артистичної слави. До сего треба праці і науки.

П-на Базарницька працює і вчиться вже кілька літ. Се дорога до успіху.

І. І.

В ШКОЛІ.

Учитель: Яка є наша земля, Тимку?

Тимко: Кругла!

Учитель: Як ти знаєш, що кругла?

Тимко: То най Вам буде квадратова! Що буду з Вами сваритись!

ЯК ПІЗНАТИ, ЧИ ЯЙЦЕ СВІЖЕ

Щоби пізнати чи яйце свіже, треба розпустити в посудині 120 грамів кухонної соли у одній літрі чистої води. Коли вже сіль розпустилася, вкладаємо яйце у воду. Коли яйце щойно тогосамого дня знесене, то опаде на саме дно. Колиж воно не сьогоднішне, то не дійде на дно, а як знесене воно ще перед трьома днями то плаває у воді. Коли воно ще старше як три дні, то плаває на поверхні. Чимже яйце старше, тим більше виступає з води.

В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".

ДРІБНІ ОГОЛОШЕННЯ

ПОШУКУЮ ПОМЕШКАННЯ при родині в Elizabeth або South Elizabeth, N. J. Голоситися до: **Петро Ковальчик, 88 Dey St., Jersey City, N. J.** 69-72

В дуже важній справі пошукую Петра Кіхту, котрий 3 роки назад перебував в Ню Бритен, Конн. і робив в шторі Народна Торговля (Supply Co.), а має перебувати тепер в Youngstown, Ohio. Хтоби о нім знав або він сам нехай зголоситься до: **Іван Зень, 51 Putnam St., New Britain, Conn.** 69-71

Хтоби з шановних українських фармерів мав, або знав, до **спродання** середньої величини, урожайну, збіжеву і в українській кольонії **ФАРМУ**, хай зволить ласкаво писати на адресу. A. BRATKOWSKY, 108 Cato St., Woonsocket, R. I. 171

ДОПИСІ

САВТ ДІРФІЛД, МЕСС.

Звіт з віча.

Дня 8-го липня с. р. відбулося віче в нашій місцевости в справі збірки на допомогу Рідній Школі. Нажаль не всі зрозуміли вагу Рідної Школи, і остали байдужними для цеї важної справи. Не прийшли ті, котрим й донині видно пахне ляцька нагайка, а якою не можуть дістати по своїй спині тут в Америці.

Віче відбулося в добрім порядку. Віче отворив д. Мих. Лобас, покликуючи на предсідателя д. Івана Дзвіника. Предсідатель подякував за довіре, та покликав на секретарів дд. М. Лобас і Ілію Вавришин. Відтак представив присутним головного бесідника д-ра В. Галана. Коли появився др. В. Галан на сцені публика привитала його грімкими оплесками і повстаннєм з місць.

Др. В. Галан в своїй півторагодинній промові змалював подіїв в старім краю як рівнож представив бувшу галицьку сто-тисячну армію, що так завзято боролась проти шістьсоттисячної польської армії грабіжників а переможена числом і браком воєнних засобів — мусіла відступити за Збруч. Дальше заявив, що наш нарід постановив доти вести боротьбу проти ляцького гнету, поки не здобуде свою власну державу.

Другий забрав голос о. В. Зацерковний, який в своїй короткій промові загрівав присутних до щирої праці і до єдности. Говорив, що нам непора ділитись на партії, бо ми всі Українці та що в нас повинно боліти серце в усіх однаково і всі разом повиннісьмо подати поміч старому краєви.

Відтак заряджено збірку на „Рідну Школу". Вічевики зложили як слідує: Іван Дзвіник і Григорій Чаплій по $2.00; Дмитро Атаманюк, Іван Шеремета, Демко Ковальський, Данило Данилюк, Варвара Атаманюк, Яків Романюк, Стефанія Зацерковна, Олекса Сільський, Е. Р., Н. Н., І. Мишилівський, Григорій Котович, Н. Н., о. В. Зацерковний, Стах Пасічник, Онуфрій Василишин, Теодор Тимкович, Мих. Лобас, Н. Н., Анна Заворотна, Юлія Заворотна, Іван Заворотний, Анна Костецька і Ольга Костецька по $1.00; дрібними жертвами зібрано $16.00. Разом $43.00, а в касі тов. „Галицька Січ" 207 від. У. Н. С. знаходилось зібраних попередно $15.00, то разом $58.00. З того заплачено подорож д-ра В. Галана $20.00 а за галю $8.00 осталося $30.00, які вислано до „Обєднання". Рівнож засновано комітет, який буде занимався збіркою народного податку. Вибрані зістали отсі: Онуфрій Василишин, голова; Григорій Чаплій, касієр; Яків Романюк, секретар; Стах Пасічник і Т. Тимкович, контрольори.

Всім жертводавцям щиро українське спасибі!

Мих. Лобас,
Ілія Вавришин,
секретарі віча.

ПОЗІР УКРАЇНЦІ З ІСТ ЙОНГСТАВН І ОКОЛИЦІ!

Тов. Сокіл, від. 218 У. Н. Союза, устроює **ВЕЛИКИЙ БАЛЬ дня 28. липня б. р. в галі Музовіча на Джеферсон улиці під числом 68.** На сей гень баль проситься всіх прибути а також привести зі собою своїх знакомих. Приїзджаючі з околиці можуть їхати карою на 11 стап. Баль розпічнеся о год. 7. вечером. Вступ для мужчин 50 ц., для пань вступ вільний. За добру забаву ручить — **Комітет.** 71